

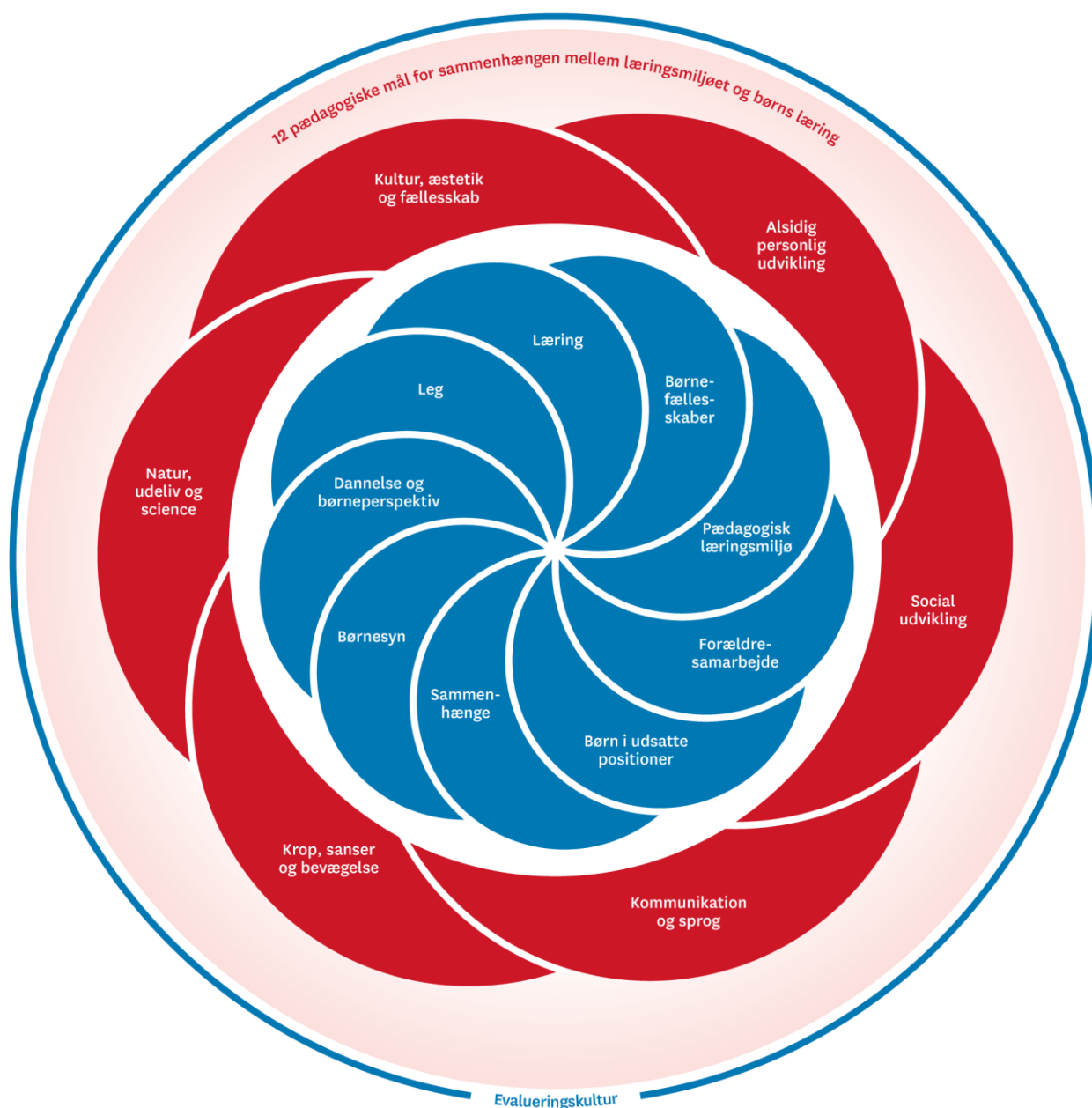
Pædagogisk læreplan for Børnehuset på Holmen 2023

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i

publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Børnehuset på Holmen er et treetagers hus med elevator, med en stor legeplads tilknyttet. Vores lokalområde tilbyder små naturområder samt spændende legepladser og en unik mulighed for at benytte havnen, havnebusser og besøge Operahuset.

I Børnehuset på Holmen arbejder vi med legerum/legezoner, og dette præger vores rum og indretning.

Vi er fokuserede på grundig metodik i vores pædagogiske arbejde og arbejder derfor med modeller for evaluering, modeller til beskrivelse af børns omsorgsbehov og med målrettet observation.

Vi er optagede af at møde børn ud fra de tegn de viser os og i tilrettelæggelsen af den bedste praksis ud fra børnegruppen behov, vægter vi faglige diskussioner og ovennævnte modeller.

Vi har børn fra 7 måneder op til tre et halvt år i vuggestuen; to traditionelle vuggestuegrupper og en gruppe med de ældste vuggestuebørn og yngste børnehalebørn. I børnehaven er børnene mellem tre og seks år, fordelt på to stuer. Året inden skolestart samles de ældste i en "skolegruppe", der bl.a. samarbejder med distriksskolens KKFO.

Vores lokalområde, som vores børnegruppe hovedsageligt kommer fra, er karakteriseret af ressourcestærke forældre og forskellige familie-typer. Vores forældre er typisk meget engagerede i deres børns hverdag, hvilket opleves med en tydelig positiv effekt hos børnene.

Da vi har en del tosprogede forældre, kommunikerer vi ofte på engelsk.

Pædagogisk grundlag

Børnesyn

Det at være barn har en værdi i sig selv. Børn har ret til at være børn, til at være forskellige og til at udvikle sig i forskelligt

Klyngens børnesyn er baseret på en forståelse af, at:

- Børns udvikling foregår i en vekselvirkning mellem deres egen og omverdenens aktiviteter, krav og forventninger.
- Børn er selvstændige individer, der aktivt bidrager til egen udvikling via relationer og samspil med omgivelserne.
  - En vigtig forudsætning for børns trivsel og udvikling er, at de gives rum for medbestemmelse og medansvar, så de kan få erfaring med at indgå i demokratiske processer.
- Børn har - fra de bliver født - brug for en tæt følelsesmæssig relation til voksne for at udvikle deres alsidige personlighed.
  - Det enkelte barn er unikt og har krav på at blive mødt med respekt for sin person og baggrund.
- Børn er født med mange potentialer og med lyst til at lære og udforske verden.
- Børn samarbejder som udgangspunkt altid med de voksne, og det er de forsøger altid at gøre deres bedste.
  - Det er den voksnes opgave at gøre det muligt for barnet at samarbejde.

Børnesynet skal afspejles i alle sammenhænge, fra modtagelse af barn og forældre til konflikthåndtering, tilrettelæggelse af projekter og aktiviteter, dialog med og om børn - og til alt hvad man foretager sig for og med børnene.

Synet på barnet er afgørende for den forståelse, vi bygger vores handlinger på. Derfor er det afgørende, at børnesynet og de pædagogiske pejlemærker inddrages i de daglige refleksioner og faglige drøftelser. Det kræver at vi løbende udfordrer hinanden på vores forforståelse.

Leg

Legen har værdi i sig selv og er afgørende for barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse.

”Børns spontane og selvorganiserede leg skal både anerkendes og respekteres og gives betydelig plads i hverdagen i dagtilbuddene. Det pædagogiske personale har samtidig et ansvar for at have en opmærksomhed på, hvordan legefællesskaberne blandt børnene udvikler sig.” (*Master for styrket læreplan, 2018*)

- Legen er barnets dominerende virksomhed ¹.
- Legen er grundlæggende for barnets udvikling og understøtter fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed, sociale kompetencer, selvværd og identitet m.m.
- Legen giver børnene mulighed for at øve sig i at forhandle, indgå kompromisser og løse konflikter og dermed deltage i demokratiske processer.
- Balance mellem børneinitierede, voksenstøttede og vokseninitierede lege har afgørende betydning for, om der er en god eller en fremragende kvalitet² i barnets dagtilbud.
  - Børneinitieret leg³ skal understøttes af indretning og animering⁴, der giver mulighed for at børnene selv kan igangsætte lege.
    - Opmærksomhed på indretning – herunder af legezoner - er afgørende for, hvordan børnene kan etablere legefællesskaber, hvor de kan være uforstyrrede i større eller mindre grupper.
  - I den voksenstøttede leg deltager de pædagogiske medarbejdere aktivt, for at hjælpe med at rammesætte, støtte og guide. Det er afgørende at være bevidst om sin rolle og formålet med sin deltagelse.
  - I den vokseninitierede leg er det den voksnes nærvær, der skaber mulighed for alle børns deltagelse. Den voksne skal støtte børnene i at rykke deres grænser, i at bidrage til udvikling af legene og i at være initiativtagere.

¹ Vigotsky

² Brenda Taggart – excellent institutions

³ Børnenes selvorganiserede og spontane leg

⁴ Metode til gennem måden vi sammensætter og stiller remedierne klar - at guide børnene ind i legen.

Det er afgørende for barnet, at de pædagogiske medarbejdere er nærværende, giver det trykthed, omsorg og udfordre både i voksen- og børneinitierede lege. Vi observerer aktivt børnenes lege og deltagelsesmuligheder, med henblik på at legefællesskaber blandt børnene kan udvikle sig.

Børnefællesskaber

Leg, dannelse og læring sker i socialt samspil med de øvrige børn og voksne. Børnefællesskabet har en afgørende betydning for, hvilke erfaringer det enkelte barn gør sig.

Alle mennesker har behov for at høre til i et fællesskab.

Børn der har svært ved at lege, har begrænsede deltagelsesmuligheder i børnefællesskabet. De pædagogiske medarbejdere skal derfor understøtte, at alle børn udvikler legekompeterencer og dermed bliver aktive medspillere i fællesskabet.

Børnene skal tilbydes læringsmiljøer, der danner grundlag for fællesskaber og for relationer i et inkluderende miljø, der forebygger eksklusion.

- Børnefællesskabet er afgørende for det enkelte barns trivsel, læring og udvikling.
- Børn er afhængige af den sociale relation for at kunne trives og opnå bekræftelse, anerkendelse og selvværd.
- Det er de pædagogiske medarbejders ansvar at tilrettelægge et læringsmiljø, der tager højde for og hensyn til både individets og fællesskabets aktuelle behov.
- Balancen mellem individ og fællesskab har betydning for, hvilke erfaringer det enkelte barn gør sig om sig selv og dets position i fællesskabet.
- Børnefællesskaber styrkes af at arbejde bevidst med opdeling af børnene i både større og mindre grupper i løbet af dagen

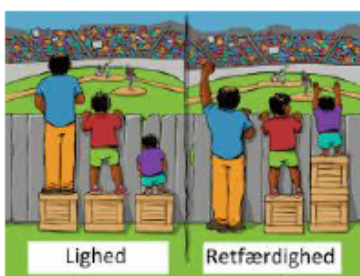
Udgangspunktet for opdeling af børnene, er altid en faglig refleksion over hvornår, hvordan og med hvilket formål:

- At give børnene erfaringer med både små og større grupper samt med at være sammen på tværs af alder, grupper, køn m.m.

- At planlægge målrettede pædagogiske aktiviteter ud fra børnesammensætningen
- At skabe rammen for en tættere og mere nærværende interaktion og dialog mellem børn og voksne
- At reducere konflikter

Arbejdet med børnefællesskaber skal have fokus på alle børns deltagelsesmuligheder. Ingen børn ønsker at være udenfor fællesskabet – og alle børn har ret til fællesskabet.

Dannelse og børneperspektiv

Børn har ret til medbestemmelse.

Børn skal høres og tages alvorligt. Barnet skal inviteres til at være aktivt deltagende og gennem medbestemmelse og medansvar få en forståelse for og erfaring med demokrati.

Dannelse, ligestilling og demokrati skal medtænkes i det daglige pædagogiske arbejde.

Dannelse er en dybere form for læring, hvor barnet som aktiv deltager forankrer værdier og viden i egen personlighed som rettesnor for at kunne begå sig og handle som et hensynsfuldt, kritisk og demokratisk menneske.

Børn skal opleve at have indflydelse på udformningen af deres dagligdag og aktiviteter, uanset baggrund, køn, alder og kultur. Hensigten er at medvirke til, at barnet udvikler selvstændighed og deraf lærer at tage medansvar og udvikle evne til at samarbejde og indgå i forpligtende fællesskaber, der på sigt vil give dem muligheden for at forfølge deres mål og drømme.

Barnet skal inviteres til at være aktivt deltagende, så det selv er med til at skabe læring og konkret deltagelse i demokratiske sammenhænge.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det i høj grad inddrager børnenes perspektiver, deltagelsesmuligheder og forskellige forudsætninger.

At give børn erfaring med demokrati og egen dannelse handler om at:

- Lytte til og efterspørge børnenes perspektiver samt at give mere plads til deres dagsorden

- Lære dem at lytte til andres perspektiver og håndtere de udfordringer det kan give, når man ikke vil det samme
- Give børnene erfaring med og støtte i at samarbejde om at finde en løsning
- Være opmærksomme på, hvilke børn der har brug for tid, hjælp og støtte i aktiviteter, rutiner eller relationer, for at barnet reelt får mulighed for at opleve demokrati

Der skal lægges vægt på medindflydelse, medbestemmelse og medinddragelse i alle situationer og rutiner.

De fysiske rammer, herunder indretning og animering af legezoner, skal give valg- og deltagelsesmuligheder for alle børn, hvilket også bidrager til at fremme dannelsen.

Læring

Læring sker hele dagen gennem leg, socialt samspil, hverdagsrutiner og

Læring er det, der sker i barnet, når det gennem sine erfaringer danner sig en forståelse for, hvordan verden hænger sammen. Spørgsmålet er hvad børnene lærer eftersom læring sker både tilsigtet og utilsigtet – også i deres dagtilbud.

Den tilsigtede læring finder sted i de aktiviteter, der er planlagt med et bestemt læringsmål. Den utilsigtede læring finder sted hele tiden, det være sig i:

- tilgangen til barnet
- omsorg og interaktioner med barnet og børnegruppen
- hverdagsrutiner
- forældrekontakt
- kommunikation medarbejderne imellem.

Viden om børns læring er afgørende for at understøtte børnenes naturlige lyst til at lære, og til at arbejde og eksperimentere med deres erfaringer fra hjemmet og andre arenaer.

Legen og den legende tilgang til læring samt barnets interesser, undren og nysgerrighed skal være udgangspunktet for de læringsprocesser, barnet indgår i.

Arbejdet med læreplanstemaerne skal beskrives ud fra en bred læringsforståelse med fokus på centrale elementer i børns trivsel, læring, dannelse og udvikling. Det kræver at de enkelte læreplanstemaer ikke forstås isoleret, men ses i sammenhæng.

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

---

Pædagogisk læringsmiljø

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Etablering af et pædagogisk læringsmiljø hele dagen

De pædagogiske læringsmiljøer skal understøtte børnene i deres følelsesmæssige, sociale, kropslige, og kognitive udvikling.

Det betyder, at vi forpligter os til at give børnene medbestemmelse og værdsætte deres initiativ, fantasi og virkelyst.

Rammerne i læringsmiljøet skal understøtte børnenes oplevelse af at der er plads, ro og tid til at være barn – herunder mulighed for fordybelse.

”Man skal have tid og ro til at blive til nogen, før man skal blive til noget”. (*Pia Olsen Dyhr*)

Med pædagogisk læringsmiljø forstås alt, hvad der skal til for at understøtte børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Faktorer som har betydning for det pædagogiske læringsmiljø er:

- de pædagogiske medarbejders uddannelse og kompetencer
- samarbejdets kvalitet og etik
- normeringen
- børnegruppens størrelse
- organisering af dagligdagen og struktur i huset
- rum og indretning — både ude og inde
- æstetisk udformning
- æstetisk udformning
- tilgangen til børnene
- børneperspektivet
- særlige hensyn til de børn, der er i risiko for at havne i en udsat position
- inddragelse af børnene i det praktiske arbejde
- sprogmiljøet
- forældresamarbejdet

Alle disse forhold er parametre, vi kan og skal skrue på, og samspillet mellem dem har afgørende betydning for effekten for børnene.

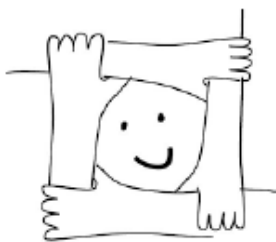
Etablering af pædagogiske læringsmiljøer er ikke kun være et spørgsmål om, hvilke aktiviteter man vil lave med børnene. Alle situationer og rutiner skal ses som potentielle læringsmiljøer.

Samarbejde med forældre om børns læring

Samarbejde med forældrene om børns læring

Det er afgørende for børnenes trivsel og udvikling, at forældrene inddrages som aktive medspillere, og som

Forældresamarbejdet omfatter:

- Indkøring
- Den daglige kontakt – løbende daglig dialog om barnets daglige trivsel og praktiske forhold
- Samtaler om trivsel og udvikling – rettidig dialog om eventuelle bekymringer
  - Ved samtaler deltager som udgangspunkt en pædagog og/eller PL
  - Skole/KKFO-hjem samtaler har fokus på barnets læringsmiljø og trivsel både i skolen, i fritidsinstitutionen og i hjemmet.
- Forældremøder - dialog om det aktuelle og mulige læringsmiljø
- Forældrearrangementer
  - Medarbejderne er imødekommende og guidende værter for forældrene med henblik på at øge alle børns og familiers deltagelsesmuligheder
- Formidling - dokumentation af børnenes læringsmiljøer
  - Publiceres på Aula
- Forældreråd og forældrebestyrelse - dialog om rammer og retning

Samarbejdet skal have fokus på barnets trivsel og udvikling, samt bidrage til at understøtte barnet både i dagtilbuddet og i hjemmet.

Samarbejdet er et fælles ansvar for og en fælles interesse i, at barnet trives, udvikler sig og lærer mest muligt

Samarbejdet rammesættes, så det både inkluderer alle forældre og skaber grundlag for en konstruktiv og tillidsfuld dialog med den enkelte forælder. Det forudsætter at der udvises høj etik og respektfuld kommunikation med, til og om forældre.

Smalltalk kan være et hjælpsomt middel til at etablere relationen, men er ikke målet i sig selv, og må ikke stå i stedet for dialogen om barnet.

Børn i udsatte positioner

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Børn i udsatte positioner

Børn i udsatte positioner er børn med særlige rettigheder.

Alle børn kan i perioder være i udsatte positioner. Det kan for eksempel være på baggrund af:

- U hensigtsmæssig struktur med ekskluderende praksis til følge
- U hensigtsmæssigt samarbejde – både kollegialt og i forældresamarbejdet
- Skilsmisse
- Alvorlig sygdom/dødsfald i familien
- En svag socioøkonomisk baggrund
- Sociale eller adfærdsmæssige udfordringer
- Ensomhed
- Mobning
- Fysiske/psykiske funktionsnedsættelser

Fælles for dem er, at de er i risiko for mistro og for at være på kant af fællesskabet - i nogle tilfælde helt uden for fællesskabet.

Udsatte positioner er kontekstafhængige, og kan altid forandres, og det er opgaven.

Disse børn har brug for og ret til, at læringsmiljøerne bliver tilrettelagt, så de har mulighed for at deltage, og blive mødt positivt i et stimulerende børnefællesskab, hvor de oplever sig betydningsfulde. Det kræver en stærk og kompetent pædagogisk indsats, med afsæt i faglig refleksion og med fokus på at ændre adgangsbilletten til fællesskabet.

Struktur og organisering skal bidrage til at minimere udsathed, og aktiviteter skal planlægges med særlig opmærksomhed på at rumme alle børn.

Når et barn (blandt andet via TOPI) vurderes til at være i en udsat position, inddrages forældrene med henblik på at kvalificere, hvordan barnets trivsel og udvikling bedst muligt understøttes. Den tværfaglige support inddrages efter behov.

Børn i udsatte positioner vil også gerne samarbejde med de voksne – men de voksne skal gøre det muligt for dem.

Sammenhæng til børnehaveklassen

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

Pædagogisk læringsmiljø med sammenhæng til indskolingen

Tryghed og
genkendelighed i
forbindelse med
skolestart styrker

Tryghed er afgørende for at børnenes overgang til de nye rammer bliver en succes. Et systematisk samarbejde mellem den afgivende og modtagende enhed, med udgangspunkt i det enkelte barn, spænder et sikkerhedsnet ud under børn og forældre. Med henblik på at skabe genkendelighed kommer overgangsteamet fra KKFO rundt i storbørnsgrupperne, allerede 8 måneder før børnene skal starte i KKFO. Overgangsteamet består af medarbejdere fra KKFO. De arbejder målrettet med børnene ud fra en beskrevet ramme, og danner derigennem relationer til børnene. På den måde sikrer vi en glidende overgang, der både reducerer børnenes kompetencetab og kompenserer for relationstab

⁵ ”Samarbejde om det skolestartende barn”, Inger Schoug Larsen, Akademisk forlag 2014

Etablering af overgangsteamet i KKFO supplerer samarbejdsaftalen mellem skolen, KKFO, og børnehaverne på Christianshavn – både de selvejende og de kommunale. Samarbejdsaftalen indeholder blandt andet følgende delmål:

- fælles forståelse for og tilgang til børns læring og hvad der er vigtigt for børnene
- fælles værdier med tilhørende adfærd
- fælles forståelse for børn i udsatte positioner
- fælles begrebsforståelse mellem børnehave, KKFO og skole
- høj kvalitet i vidensoverdragelser
- at alle udfordrede børn er identificeret

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

I børnehuset på Holmen anvender vi vores lokalmiljø til at tilbyde børnene nye muligheder for bevægelse og kulturelle oplevelser. Vi går ture på havn og i nærliggende små skove og benytter de mange gode legepladser i boligområderne til sansemotoriske udfordringer.

Vi besøger Operahuset og spiller på instrumenter, vi tager havnebussen og vi går ture til fx hestestaldene på Christiania, tager ture til Refshaleøen, hvor vi kan se mange forskellige livs- og boformer.

Med vores ældste børn har vi fokus på at samarbejde med KKFO og skole om anvendelse af deres lokaler til at præsentere børnene for nye omgivelser.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

I børnehuset på Holmen arbejder vi pædagogisk med legerum/legezoner, så børnene tilbydes mange forskellige små miljøer, der inspirerer til leg og fantasi. Legezonerne er dynamiske og er typisk animeret, så det afspejler velkendte hverdagsscenarier eller andre sammenhænge, der optager børnene særligt på et givent tidspunkt.

Vi har fokus på at børnenes æstetiske læringsprocesser også ses udtrykt i rummene og på væggene, så børnene oplever et ejerskab af huset gennem deres kreative udtryk.

De fleste af vores møbler er i børnehøjde således, at børnene kan bevæge sig komfortabelt rundt og vi anvender husets muligheder for at skabe bevægelsesmuligheder og mindre rum til børnene. F.eks. har vi vindueskarme, man kan klatre op i og de fleste børn sover på madrasser på gulvet, så de selv kan komme op af sengen, når de vågner.

Børnenes hjemmeliv forbindes til institutionen bl.a. gennem "familiehuse" (små plakater med børnenes egne billeder), de har billeder på egen garderobeplads og tøjkasser og vi har klikrammer på væggene, hvor indholdet jævnligt skiftes ud, så det altid har sammenhæng med noget, der er aktuelt i huset og for børnene.

De seks læreplanstemaer

Alsidig personlig udvikling

I Børnehuset på Holmen (BPH) sætter vi legen og barnets udfoldelse i centrum, når den alsidige personlige udvikling skal fremmes. Vi har fokus på, at legen er et læringsrum, hvor børn både omsætter indtryk og erfaringer til viden samt bliver klogere på sig selv og verden.

I leg kan børnene bringe deres egne perspektiver og erfaringer hjemmefra ind, ligesom vi voksne kan støtte dem i at inkorporere ny viden i legen. Vi er derfor opmærksomme på at give plads til både børneinitieret, vokseninitieret og voksenstøttet leg. Dette gør vi ved at tilbyde legestationer med mange forskellige typer indendørs og udendørs lege, ved at give børnene følgeskab i deres legeinitiativer og ved at opholde os nær børnenes lege, så vi kan støtte dem samt skabe rolige rum, hvor der kan finde fordybelse sted.

For at styrke barnets alsidige personlige udvikling, og barnets positive blik på sig selv og andre, arbejder vi med samling som pædagogisk redskab. Til samling lærer barnet at bringe den, de er, ind i fællesskabet og samtidig se de andre børn gøre det samme. Barnet lærer, at det kan deltage på mange måder og det lærer at italesætte egne oplevelser og kvaliteter positivt ved at fortælle om ting, der optager dem.

Når vi som voksne skal støtte barnets alsidige personlige udvikling, er det essentielt, at vi tilbyder en tryk relation, hvor barnet kan udfolde sig. I BPH vægter vi derfor, at barnet dagligt har trygge stunder med de voksne.

Under bleskift og i garderoben tilbydes børnene én til én kontakt og de voksne søger en god dialog med barnet.

I spisesituationen sidder børnene til bords med en voksen og der kan tale om maden eller andet, som børnene er optaget af, for at styrke relationen samt lade barnet sætte ord på sine oplevelser og sig selv.

Endelig tager vi voksne ansvar for, at barnet oplever sig selv som handlekraftig og livsduelig. Både gennem de førnævnte situationer men også ved, at vi tilbyder medbestemmelse ift. formiddagsmad og valg af aktiviteter. Dermed opbygges gåpåmod og selvindsigthed hos barnet.

I BPH har vi et legetek, som kan beskrives som et "legetøjs-bibliotek", hvor alle stuer kan hente legetøj og litteratur. Ad den vej for børn og voksne adgang til relevant og aktuelt legetøj og bøger, der skaber sammenhæng til den optagethed der er til stede hos børnene og pædagogisk.

0-2 aktiviteter:

For de 0-2 årige udmøntes stimuleringen af den alsidige personlige udvikling gennem aktiviteter som fx rytmik, gennem hverdagens rutiner, gennem leg og samspil og i de gode relationer. Børnene støttes i at udfordre sig med nye sange og fagter og finde deres stemme.

I børnenes lege, f.eks. køkkenleg eller konstruktionslege, støttes børnene til at indtage forskellige legepositioner og til at forhandle gode lege frem med deres venner.

Til samling bruges sange ofte, da det giver en god platform til deltagelse uanset de individuelle forudsætninger. Der snakkes også om oplevelser, om familien og hvad der ellers kommer i spil.

3-6 aktiviteter:

For de 3-6 årige bliver den alsidige personlige udvikling særligt stimuleret i lege med roller og klæd-ud-tøj. Her udforsker børnene sig selv i relation til en rolle i legen med deres venner og omverden. De større børn støttes i at fornemme sig selv gennem forskellige lege og aktiviteter med inspiration fra Fri for mobberi. Her kan de fx øve sig i at give deres venner positiv kontakt og i selv at modtage denne.

Når børnene går i grupper kommer den alsidige personlige udvikling i spil i spejlingen med jævnaldrende, hvilket vækker børnenes nysgerrighed på sig selv og andre.

Social udvikling

I BHP har vi fokus på den voksne som rollemodel ift. social udvikling. De voksne viser gennem adfærd og pædagogiske strategier, at vi er et hus med plads til forskellighed. Vi arbejder med et mål om at skabe rummelige, stærke fællesskaber, hvor forskellighed ses som en styrke. Dette har vi særligt i fokus i mødet med børn og familier, særligt i den daglige kontakt.

For at skabe den sociale udvikling i det enkelte barn, gennem stærke fællesskaber, arbejder vi med Fri for mobberi helt fra vuggestuen og frem til skolealderen. Vi har Venskabstema på tværs af huset, hvor børnene lærer hinanden at kende, får oplevelser med hinanden og mulighed for at sætte ord på, hvad det vil sige at være venner.

I spisesituationen italesætter vi forskellighed positivt i forbindelse med kost eller diæt valg. Vi lægger vægt på måltidet som et socialt fællesskab, hvor dialog med hinanden er vigtig, hvor børnene "ejer" deres egen tallerken og ,hvor atmosfære og nysgerrighed skaber mad-mod.

Den sociale udvikling er også i fokus i vores overgangsarbejde, hvor vi vægter, at børnene oplever sig som en del af et kommende fællesskab i børnehaven eller fritidstilbud. For at skabe social udvikling i barnet, arbejder vi i BPH med relationer og rollemodeller. De voksne påtager sig ansvaret som rollemodeller for at demonstrere fællesskaber, hvor forskellighed er en styrke, og hvor man værdsætter hinandens kompetencer. De voksne i BPH har blik for, at vi som et "lille" hus kan tilbyde særligt trygge rammer og fællesskaber på tværs.

I BPH er der især fokus på børnenes fællesskaber i legen, hvor vi øver børnene i at kunne sige ja tak og nej tak til lege på måder, der ikke ekskluderer andre børn. Vi arbejder målrettet med social udvikling ved at tilbyde mange forskellige typer legetøj og dynamiske legezoner til børnene. Dermed skabes muligheder for at være sammen om mange forskellige ting, hvorved børnene oplever fællesskab med mange forskellige børn gennem leg.

Det er vigtigt for os, at børnene udøver medbestemmelse. Medbestemmelse øver ikke kun det enkelte barn i at italesætte behov. Det fordrer også demokratisk dannelse, når børnene skal opnå enighed om noget eller kunne tale om, hvad de hver især kunne tænke sig.

0-2 aktiviteter:

Hos de 0-2 årige øves den sociale udvikling i de kendte rutinesituationer. Når de venter på tur til samling eller ved spisning, når de hjælper en ven med tøjet i garderoben eller rækker dem et fad ved bordet, opøver de et fokus på de vigtige relationer med vennerne.

Børnenes leg er helt central. Derfor har vi fokus, på at børnene møder leg hver dag, initieret af dem selv eller en voksen eller med voksendeltagelse. Vi har også et særligt fokus på at hjælpe børnene til at trøste hinanden, til at blive gode venner efter en konflikt og til at føle sig som del af fællesskabet.

3-6 aktiviteter:

Hos de 3-6 årige øves den sociale udvikling i de kendte rutinesituationer. Når de venter på tur til samling eller ved spisning, eller når de hjælper en

ven med tøjet i garderoben eller ved at række dem et fad ved bordet, op-
øver de et fokus på de vigtige relationer med vennerne. Børnene påtager
sig også særligt ansvar i spisesituationen, når de dækker bord og hjælper
hinanden med, at alle har, hvad de skal bruge.

Den sociale udvikling er et væsentligt element, når vi voksne støtter bør-
nene i at lege. Vi hjælper dem i gang med fx læge-lege, hvor de kan ud-
vise omsorg for hinanden.

Kommunikation og sprog

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

I BPH ser vi al sproglig udvikling som udgående fra relation og dialog, der fordrer vores opmærksomhed på gode læringsmiljøer. Som voksne tager vi ansvar for, at de interaktioner, vi har med barnet i løbet af dagen, afstedkommer gode relationer og gode dialoger. Som voksne er vi rollemodeller ift. kommunikation og sprog, gennem både mimik, gestik, nærvær og verbal kommunikation.

For at skabe de bedste betingelser for at dialog kan udfolde sig, vægter vi at arbejde med børnene i mindre grupper, og vi har fokus på dialogen i alle hverdagsrutiner, med tanke for fælles opmærksomhed, som f.eks. spisning, skiftning, tøj på/af og i forældrekontakten, hvor børnene involveres som samtalepartnere.

Vi praktiserer 5-turstagning i dialogen, hvilket hjælper sprog til at leje sig i barnet. I BPH mener vi, at et barns evne til at italesætte sine oplevelser og følelser er afhængig af voksne eller andre børn, der tilbyder dem spejling, når de udtrykker sig.

Vi har fokus på at støtte børnene til dette i legesituationer og konflikthåndtering og i arbejdet med Fri for mobberi. Desuden støtter vi børnene i at tale om deres følelser ved at udvælge litteratur, hvor børnene kan spejle deres oplevelser i historien eller personerne. Vi er opmærksomme på, hvad der rører sig i børnegruppen og initierer samtaler med børnene om disse temaer, så børnene får ord til at løse deres konflikter eller tale om deres egne følelser.

0-2 aktiviteter:

For de 0-2 årige fokuserer vi på at anvende alle former for kommunikation, verbal og non-verbal, bruge nye ord, begreber og ordbilleder og lade børnene gøre sig erfaringer med disse i hverdagsituationer.

Vi stabler og tæller LEGO-klodser. Vi benævner om børnenes sko er oppe, nede, bag eller foran i garderoben og vi anvender overbegreber. Vi taler om de fysiske genstande i børnenes hverdag, og vi kobler dem til de rette adjektiver: "Bilen er gul". Vi er opmærksomme på at tilbyde rig kommunikation, der også indeholder nye ord og synonymer og visuel understøttelse for tilegnelse af indre ordbilleder.

Vi animerer stuer, legezoner og fælles områder og vi leger os ind i ny viden.

Når vi hjælper børnene med omsorgsopgaver, f.eks. sætter vi ord på. Vi benævner vi kropsdele, stemninger og handlinger og vi går i dialog med børnene om deres kropslige fornemmelser.

3-6 aktiviteter:

Vi arbejder med at udvide børnenes begrebsverden og ordforråd i alle dialoger, men særligt i hverdagssituationer, hvor barnet kender basale begreber, som kan udvides til sætninger via forholdsord og tillægsord. Vi anvender kategorier og overbegreber fx i garderoben, hvor vi taler om tøjet eller hvad, de skal have på, når de skal udenfor.

På ture i lokalområdet udvælger vi emner, som vi dokumenterer og efterfølgende taler om hjemme på stuen.

Vi lader os guide af børnenes opmærksomhed og vi folder denne ud via ny viden og gennem leg.

Krop, sanser og bevægelse

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

I BPH indretter vi læringsmiljøer, der tilbyder børnene muligheder for mange former for bevægelse og styrker deres sanseintegration. Huset er indrettet med legezoner, hvor børnene har mulighed for både vilde lege, tumlelege, stille lege og finmotoriske lege.

Derudover arbejdes der gennem tilrettelagte aktiviteter, såsom yoga, rytmik og sanglege med børnenes kropsbevidsthed og motoriske færdigheder.

Arbejdet med sanseintegration finder også sted i daglige rutiner, når børnene øves i selvhjulpenhed eller hjælper med mindre praktiske opgaver på stuerne.

I BPH er vi opmærksomme på, at også syns, lugte- og berøringssansen påvirker et barns sanseintegrative udvikling. Vi arbejder derfor også med at skabe "sanselige" oplevelser for børnene. Vi har f.eks. et centralt placeret køkken, hvorfra der dufter indbydende. Vi arbejder derudover med sanseoplevelser i madsituationen, og vi har planteprojekter om sommeren, hvor børn og forældre arbejder med jord og planter.

For at understøtte børnenes bevægeglæde og præsentere dem for både rolige og vilde aktiviteter, har vi i BPH lagt vægt på at skabe rum for mange typer lege. Vi støtter børnene i at afprøve fysiske kompetencer og i at udfordre kroppen på legepladsen. Vi igangsætter lege, der kræver bevægelse, og vi støtter børnene i at lære mere komplekse boldspil og boldlege udenfor. Indenfor skaber vi plads til fantasifulde lege, der fordrer, at børnene bygger og bruger kroppen, såsom huller.

Endelig hjælper vi børnene til at opleve sig selv som kropsligt kompetente ved at styrke dem ift. Selvhjulpenhed og gennem et vedvarende fokus på "børns aktive deltagelse" i alle sammehænge.

Vi giver børnene følgeskab, når de bliver nysgerrige på hinandens kroppe, og vi taler åbent om kropslige forskelligheder og sanselige oplevelser med kroppen. Vi forstår børns seksualitet som netop sanselig og vores rolle som den, der skal hjælpe med at skabe tryghed og ligeværd i lege, skabe opmærksomhed på og hjælpe med at overholde personlige grænser.

I foråret 2023 har husets personale haft et samarbejde med en bevægelses- og motorik pædagog, der har introduceret en helt masse bevægelseslege. Der har været fokus på, at personalet øger deres lege-repertoire og kan målrette en leg til særlige udviklingsperspektiver og kontekster.

0-2 aktiviteter:

For de 0-2 årige foregår arbejdet med krop, sanser og bevægelse f.eks. på ture, hvor børnene udforsker deres krop i sammenhæng med naturen: Triller ned ad bakker eller kravler i mindre træer.

I kreative projekter inddrages børnenes krop som redskab, og deres sanser udfordres med forskellige konsistenser og nye indtryk, såsom fingermaling.

Til rytmik støttes børnene i at bevæge kroppen på nye og udfordrende måder, og de afprøver sansestimulerende underlag.

Derudover er der et konstant fokus på børnene som aktive deltagere.

3-6 aktiviteter:

De 3-6 årige udfordrer og træner deres motorik og kropsbevidsthed gennem hele dagen, men de tilbydes også målrettede aktiviteter. Vi spiller boldspil på den store plæne ved siden af institutionen, vi laver yoga og danser til musik.

Vi tager på ture i lokalområdet, der udfordrer muskelstyrke og proprioception – både på forskellige legepladser og i naturlige forhindringer.

Vi laver forhindringsbaner i fællesrummet, hvor børnene designer deres egen udfordringer og øver kropsbevidsthed samt tillid til egen krop og motoriske formåen.

Natur, udeliv og science

I BPH har vi fokus på de nære naturoplevelser, f.eks. at børnene kan vende tilbage til et sted eller en oplevelse med naturen. Gentagelser skaber læring og bevirker at alle børn får lov at lære i eget tempo.

Vi arbejder derfor meget med naturen på vores legeplads. Vi planter krydderurter, som børnene kan spise af og tilsætte maden, og vi har et årligt planteprojekt, hvor børn og voksne planter legepladsens plantekasser til og har stiklinger indendørs. På legepladsen har vi også sten og stammer, hvor vi finder smådyr sammen med børnene og identificerer dem.

Vi bruger vores lokalområde til ture, hvor vi oplever de skiftende årstider og naturens elementer. Vi besøger et lokalt hønsehold, fanger krabber på kajen om sommeren samt klatrer op ad bakker og i træer. På ture indsamler vi naturens materialer, såsom blade, sten, kviste og sneglehuse, og vi anvender dem i årstidsrelevante, kreative projekter.

På ture i lokalområdet vægter vi at tale om farver, former og mængder med børnene. Denne dialog understøttes også af visuelle udtryk, såsom tal på vægge, tal sten ved borddækning, farvesorteringslege eller puslespil og klodser med forskellige former hjemme i institutionen.

I dagligdagen taler vi om vind og vejr i forbindelse med samling, og børnene italesætter vejret. Til samling taler og synger vi også om dyr, og vi tilbyder altid børnene fagbøger om dyr og natur i børnehøjde.

For at børnene får en oplevelse af temperaturer og årstider, er vi i dialog med dem om deres påklædning og de aktiviteter, de skal lave udenfor. På legepladsen tænder vi bål, og børnene gør sig erfaringer med ild, brænde og madlavning over bål.

Vi illustrerer årstidernes skiften via dioramaer.

0-2 aktiviteter:

Vi understøtter børnene kendskab til naturen, når vi i måltidssituationen præsenterer dem for råvarer og taler om, hvor maden kommer fra. Vi besøger høns i lokalområdet, og vi spiser efterfølgende æg.

Vi støtter børnenes nysgerrighed ift. deres omverden, når vi eksperimenterer med at puste fjer og sæbebobler, og vi mærker, hvor tung en ærtepose er ift. en fjer.

For de 0-2 årige fokuserer vi på nysgerrighed og kendskab til det nære miljø. Vi eksperimenterer f.eks. med is på legepladsens vandpytter eller maler med vand og sand. For at give dem erfaringer med planters cyklus planter vi karse.

3-6 aktiviteter:

Vi understøtter børnenes kendskab til naturen og ernæring, når vi, i måltidssituationer, præsenterer dem for råvarer og taler om, hvor maden kommer fra, hvordan den føles og dufter.

Vi vækker nysgerrighed på miljø ved at fryse vand og smelte det igen under forskellige forhold, samtidig med at vi taler om miljø. Om, fx hvilke dyr, der lever steder med is?

Når det er forår planter vi legepladsen til og spirer grene, karse og andre krydderurter og planter indenfor. Vi taler om planterens cyklus og vi eksperimenterer med planterens behov for vand, sollys, rette temperatur og luft.

Kultur, æstetik og fællesskab

I BPH fejrer vi de traditionelle danske højtider, der ligger op til ferierne. Vi pynter op til påske og jul, og vi holder en stor frokost med børnene op til påske- og juleferien. Vi holder også en årlig fejring af Fastelavn og Halloween, hvor børnene hører historier og spiser god mad.

Vores fokus er på at skabe fællesskab gennem hyggelige spisesituationer og på at feste sammen. Vi vægter rummelighed i måltidspolitikken, og det er vigtigt for os, at alle tilbydes mad, de kan lide, at det er fint, at man spiser forskellige ting.

I hverdagen har vi gennem den pædagogiske praksis fokus på, at børnene får en begyndende forståelse for, at familier og boliger er forskellige. Vi taler om familieformer, og vi læser bøger om emnet. Børnene besøger måske hinanden til fødselsdage, og vi oplever hinandens hjem samt familier.

Vi arbejder gennem Fri for mobberi med, at alle børn får en god omgangstone, der styrker fællesskabet og en nysgerrig tilgang til hinanden. Til samlinger og i aktiviteter har medarbejderne fokus på at sammensætte grupper, hvor børnene har særligt udbytte af samværet med hinanden, hvilket skaber grundlag for gode fællesskaber.

Æstetiske udtryk er en vigtig del af det pædagogiske arbejde i BPH. Vi fremviser altid børnenes "udtryk" i børnehøjde, og vi pynter med ting, de har lavet, så børnene oplever sig som medskabende af BPHs æstetiske udtryk. Vi vægter, at der både indendørs og udendørs tilbydes muligheder for kreative udtryk, f.eks. maler vi med vand og laver sandskulpturer på legepladsen eller tegner og modellerer indendørs. Disse materialer er altid tilgængelige for børnene.

Om sommeren, når vi er mest udenfor, tager vi tegnematerialer med ud. Vi inkorporerer også æstetiske udtryk i vores ture, når børnene besøger operaen og spiller musik på bygningen, eller når de deltager i historielæsning og teater på Christianshavns Bibliotek.

0-2 aktiviteter:

De 0-2 årige støttes i at udforske egen kreativitet gennem krea-aktiviteter, hvor introduceres for og eksperimenterer med forskellige materialer og redskaber.

I dagligdagen tilbydes de mindste materialer, der vækker sanserne, såsom modellervoks og trylledej. Vi tilbyder børnene mulighed for at eksperimentere med deres eget æstetiske udtryk via klæd-ud lege, og vi støtter dem i at skabe fællesskaber, hvor alle kan være med, selvom man har hvert sit udtryk.

3-6 aktiviteter:

De 3-6 årige støttes i at være med til at udforme BPH's æstetiske udtryk, når vi dekorerer fællesrum og stuer med deres tegninger, dioramaer eller klip. De er med til at beslutte hvilket legetøj, der skal sættes frem og hvordan, der skal animeres. Hermed kan de eksperimentere med materialer og opleve hvordan, disse er forbundet til gode lege med vennerne.

Vi tilbyder børnene at lege på gulvet, hvor den voksne, på et stort papir, tegner det, som børnene ønsker. Sammen designes en leg, der styrker fællesskabet.

Vi støtter også børnene i at eksperimentere med deres eget æstetiske udtryk via klæd-ud-lege og vi støtter dem i at skabe fællesskaber, hvor alle kan med, uagtet forskellige og individuelle udtryksformer.

Evalueringsskultur

Hvordan skaber vi en evalueringsskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Etablering af en evalueringskultur

Evaluering er kompetenceudvikling og afgørende for det "næste"

Evaluering er kompetenceudvikling og afgørende for det "næste skridt".

Evaluering af egen praksis er en forudsætning for udvikling af praksis. Derfor er evaluering et vigtigt redskab som kræver refleksionskompetencer, og tager udgangspunkt i nysgerrighed, undren og observation.

Arbejdet med evaluering er en firedelt proces:

- Observation – undren eller nysgerrighed og umiddelbar refleksion
- Undersøgelsesmetoder og dokumentation
- Analyse af data
- Planlægning af fremtidige mål, tiltag og tegn

En effektiv evalueringskultur hviler på en struktureret tilgang, og derfor evalueres den pædagogiske praksis systematisk med henblik på at trække læring ud af erfaringer og bruge det som afsæt for det videre arbejde. For at styrke systematikken anvender vi de i klyngen udvalgte metoder.

Med henblik på at opnå en positiv effekt for børnene skal vi indtænke deres perspektiv i evalueringskulturen og være opmærksomme på at:

- vi aktivt inkluderer børnene i evalueringsprocesser, når det er passende
- vi fokuserer på effekten for børnene
- vi har fokus på processer frem for produkter
- vi reflekterer børnenes erfaringer og udsagn, så de får øje på egen læring.

Arbejdet med den styrkede læreplan kræver, at vi skærper og udvikler vores kompetencer i forhold til refleksion og evaluering samt prioriterer dette læringsrum som en vigtig del af processen. Det er en ledelsesmæssig opgave at sikre, at der bliver afsat ressourcer til at arbejde med evaluering, og det er den enkeltes ansvar at forholde sig fagligt reflekterende til egen og andres praksis.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Personalet anvender løbende metoden "Evaluering basic", der samles sammen i en fælles mappe. Disse evalueringer, af forskellige pædagogiske tiltag, bidrager til skabe overblik over forskellige processer m.m. og vil løbende blive gennemgået og genereret til data. Denne data vil understøtte evalueringen af den pædagogiske læreplan.

Derudover vil data fra tilsyn, TOPI, sprogtrappen, smtte´r, forældresamarbejde m.m. indgå som en del af evalueringen.

Her kan I finde yderligere inspiration til arbejdet med den pædagogiske læreplan

Til at understøtte og inspirere jeres videre arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er der udviklet en række øvrige materialer. Alle inspirationsmaterialer – nuværende og kommende – kan findes på www.emu.dk/omraade/dagtilbud

Redskab til selvevaluering er en ramme til systematisk at analysere jeres praksis inden for centrale områder i den styrkede pædagogiske læreplan.

Redskab til forankringsproces indeholder fem tilgange til, hvordan I kan arbejde med forandring og forankring af et stærkt pædagogisk læringsmiljø.

Film introducerer indholdet i og illustrerer hovedpointer fra publikationen *Den styrkede pædagogiske læreplan*.

Forskellige tematiske materialer dykker ned i viden om et tema og giver inspiration til dialog og handling. Her er bl.a. materialer om evaluering af pædagogisk praksis, som understøtter en systematisk tilgang til det at evaluere.

Der offentliggøres løbende nye temaer.

Alle materialer kan findes på www.emu.dk/omraade/dagtilbud

[Pædagogisk læreplan](#)

© 2019
Danmarks Evalueringsinstitut og
Børne- og Socialministeriet

Citat med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC